

Verslag Discussie Open Access ENW-tafeldag 5 november 2018

Aanwezig: ENW-tafelleden, DB-ENW-leden, MT-ENW-leden en ENW-tafelsecretarissen

Naar aanleiding van het schriftelijk advies van de ENW-tafels over het cOAlition Plan S (Plan S), sluit Stan Gielen aan bij de ENW-tafeldag om een toelichting te geven bij de keuze van NWO om dit plan te ondersteunen en ondertekenen.

Na de presentatie volgt een discussie. De volgende vragen en discussiepunten komen aan bod:

- Gielen legt de volgende stelling voor: "Alle publicaties die voortvloeien uit door NWO gefinancierd onderzoek worden verplicht via een open access archief beschikbaar gesteld. Alle *legal issues* met uitgevers die hieruit voortvloeien, worden door NWO afgehandeld." De meerderheid van de aanwezigen staat positief tegenover deze stelling. Vervolgens wordt een nuance aangebracht aan bovenstaande stelling, namelijk: "*Legal issues* die voortkomen uit het doorbreken van een door onderzoekers bewust ondertekend contract over het overdragen van de publicatierechten aan de uitgever kan NWO niet afhandelen omdat met de ondertekening door de onderzoeker bepaalde rechten uit handen zijn gegeven aan de uitgever. Er wordt verwacht dat een rechter in dergelijke situatie de onderzoeker niet in het gelijk zal stellen." De meerderheid van de aanwezigen kan niet akkoord gaan met de verplichting om publicaties openbaar te stellen met deze beperkende voorwaarde, aangezien dit effectief neerkomt op een verbod om in bepaalde *high impact* tijdschriften, zoals Nature en Science, te publiceren. Men vraagt zich af wat de juridische implicaties zouden zijn als een contract met een uitgever over publicatierechten wegens een beleidsmatige keuze bewust wordt geschonden.
- Op de vraag waarom minder dan de helft van de EU-landen Plan S heeft ondertekend, antwoordt Gielen dat men in onderhandeling is met (de overheid van) meerdere landen. Hij geeft hierbij aan dat het cruciaal is voor het slagen van Plan S dat meer landen zich committeren. Ook met partijen in de VS wordt onderhandeld vanwege het vereiste internationaal *level playing field* voor het slagen van Plan S.
- Er wordt opgemerkt dat verschillende landen verschillende (juridische) kaders hanteren rondom Plan S. Wat betekent dit voor de internationale samenwerking? En wat betekent het voor onderzoekers in Nederland om samen te werken met onderzoekers uit landen die Plan S niet ondertekend hebben? De tafelleden wensen een analyse over de impact van Plan S op internationale samenwerkingen.
- Op de vraag of er gestreefd wordt naar slechts één centraal platform voor publicaties, antwoordt Gielen dat meerdere platforms mogelijk zijn.
- Enkele zorgen worden geuit over de aanpak rondom Plan S: i) er is onvoldoende nagedacht over de uitwerking; ii) er wordt verwacht dat het plan een grote impact heeft op de carrière van jonge onderzoekers (waar staan ze op internationaal vlak als hun geweigerd wordt te publiceren in internationaal gerenommeerde tijdschriften?); iii) samenwerking met VSNU verloopt niet altijd vlot. Er wordt onderlijnd dat onderzoekers voorstander zijn van *open access* publicaties, maar dat de negatieve gevolgen voor (de carrières) van onderzoekers niet wenselijk zijn. Gielen roept op tot suggesties voor een betere aanpak.
- De zaal vraagt naar wanneer Plan S door NWO als een succes wordt beschouwd: bij een financiële nul-operatie en wanneer alle artikelen open access gepubliceerd zijn? Hierop antwoordt Gielen dat open access belangrijk is voor de wetenschappelijke en maatschappelijke impact. Betreffende de financiële onderhandelingen met de uitgevers ligt de bal bij VSNU.

- Wanneer het niet toegestaan is om in een bepaald tijdschrift te publiceren, impliceert dit dat je als Nederlandse onderzoeksinstelling je niet mag abonneren op dat tijdschrift (of niet *kan* abonneren aangezien het beschikbaar budget uitgegeven wordt aan *open access* publiceren in plaats van aan abonnementskosten) en dat je als onderzoeker de artikelen in dat tijdschrift niet mag lezen of citeren? Dit wordt ervaren als een bedreiging voor de wetenschap. Bovendien zullen tijdschriften niet met Plan S instemmen als dat hun eigen overlevingskans verkleint. Als reactie hierop stelt Gielen voor om twee jaar uit te trekken om met uitgevers in gesprek te gaan. Daarnaast is het geen optie dat *open access journals* als 'B-merk'-journals worden gezien.

- Er wordt opgemerkt dat, hoewel *open access* als belangrijk wordt beschouwd, vakgebieden nog niet voldoende zijn georganiseerd om alternatieve *open access* tijdschriften op te zetten van hoge kwaliteit. Organisatie over verschillende landen heen is noodzakelijk.

- Op de vraag over het belang van copyright, antwoordt Gielen dat het niet uitmaakt bij wie de copyright ligt (bij uitgever of bij onderzoeker). De hoofdzaak is dat het artikel meteen bij publicatie openbaar toegankelijk is, in welke vorm dan ook (green, gold,...).

- Er wordt teruggerepen naar de juridische implicaties in het geval dat een contract over publicatierechten verbroken wordt door een artikel *open access* te publiceren. Gielen is van mening dat als je nu (i.e. bewust zijnde van de ondertekening van Plan S door Nederland) als onderzoeker een 'wurgcontract' ondertekent over publicatierechten en het daarmee gepaard gaande embargo, je geen gelijk kunt halen bij een rechter bij het verbreken van dat contract. Het is daarentegen een interessant experiment om een oud artikel, met een 'wurgcontract' van verschillende jaren geleden, publiek te maken.

- Het is belangrijk dat het businessmodel van uitgevers onder de loep genomen wordt.

- Met de verschuiving van publicaties in standaard journals naar *open access* journals is het belangrijk om het gebruik van de H-index, journal impact, en andere bibliometrische indicatoren bij de beoordeling van jonge onderzoekers te herzien. Gielen geeft aan dat NWO de DORA overeenkomst tegen het onkritisch gebruik van bibliometrische data bij beoordelingen en aanstellingen heeft ondertekend. Landelijke discussies vinden plaats (vb. VSNU organiseert landelijke sessies), maar het is ook van belang om op Europees vlak afspraken te maken.

- Aangezien Plan S een complexe probleemstelling adresseert met verstreckende gevolgen voor de wetenschap, is een zorgvuldige uitwerking van het implementatieplan wenselijk. Op de vraag over wanneer de inhoud van het implementatieplan bekend wordt, antwoordt Gielen dat aan het einde van dit jaar (december 2018) de eerste contouren bekend worden gemaakt. Nederlandse onderzoekers worden dan geconsulteerd. Er volgt ook een KNAW bijeenkomst aan het begin van 2019. Het streefdoel voor implementatie van Plan S blijft 1 januari 2020, maar Gielen verwacht een transitieperiode van ongeveer 2 jaar. Lopende verplichtingen en contracten zullen worden gerespecteerd.

- Er wordt het verzoek geuit om het 'hybride'-model beter te definiëren.

- Er wordt aangedragen dat publicatie-embargo's niet alleen door uitgevers worden opgelegd, maar ook bijvoorbeeld door bedrijven binnen PPS-samenwerkingen. Dit verdient aandacht in deze discussie.

- Niek Lopes Cardozo eindigt de discussiesessie rondom Plan S met de volgende reflecties:
 - NWO zal het implementatieplan rond Plan S verder vorm geven in nauwe interactie met het onderzoeksveld. De tafels hebben daarin een belangrijke rol.

- Aangezien de problematiek zich lijkt te concentreren op een aantal specifieke journals, kan het probleem mogelijk aangepakt worden door met deze journals in gesprek te gaan?
- Het streefdoel is dat onderzoekers kunnen publiceren in *open access* journals, waarbij de uitgevers een transparant businessmodel hanteren.

Vragen en suggesties rondom (de implementatie van) Plan S kunnen doorgegeven worden aan Hans de Jonge (h.dejonge@nwo.nl), aan de tafelsecretarissen, of aan het domeinbestuur ENW.